

УДК 94(477) «1906-1911»

Коробка В.М.

к.і.н, доцент, доцент кафедри історичних дисциплін

Коробка Ю.В.

к.і.н, доцент, доцент кафедри історичних дисциплін

ТАЄМНИЦЮ ЕПІТАФІЇ РОЗКРИТО

Новітній період Маріуполя вибухнув неабияким інтересом до історії рідного краю загалом та міста зокрема, який реалізується, з-поміж іншого, й у волонтерському проєкті громадської організації «Архі-Місто» – у відновленні старого міського кладовища. У квітні 2020 р. волонтери під керівництвом директора ГО Андрія Марусова віднайшли на північній окраїні цвинтаря встановлений на могилі початку ХХ ст. скромний надгробок із збереженим написом, який свідчить, що під ним знаходиться поховання Парфенія Яковича Малишкіна, померлого 19 квітня 1906 р. «62 лет от роду». Пам'ять про померлого увічнила непересічна епітафія: «Честному труженику от Мариупольской Городской Думы» [1].

Цей напис зацікавив і дав нам підставу припустити професійну причетність покійного до установ міського громадського управління та зосередитися на пошуку відомостей у документальних матеріалах місцевої міської думи. Зі «Звіту Мариупольської міської управи про прихід і витрату міських сум» за 1906 р. з'ясувалось, що Парфеній Якович Малишкін був службовцем у канцелярії управи – виконавчої установи самоврядування. На його поховання з міської каси було витрачено 47 руб. 23 коп. [3, с. 116 – 117].

До нашого часу дійшла посмертна службовча характеристика Малишкіна, складена, безсумнівно, з відома міського голови Івана Попова. У цьому висновку про трудову діяльність покійного зазначалося, «прослужив у канцелярії управи близько 35 років, був одним з найбільш добросовісних, акуратних і працюючих службовців, виконував... свої обов'язки самим бездоганним чином, приходив до канцелярії завжди першим і йшов останнім і, загалом, можна сказати, працював не покладаючи рук» [2, с. 141].

По смерті П. Малишкіна, крім одного будиночка, де він жив разом із психічнохворою дружиною, не залишилось жодних статків. У зв'язку із цим дві їх заміжні доньки звернулись до міської управи із клопотанням про призначення пожиттєвого утримання хворій матері в розмірі 35 руб. на місяць.

Представляючи це прохання на розсуд міської думи, управа зі свого боку в зібранні думи 26 травня 1906 р., зважаючи на багаторічну, чесну та бездоганну канцелярську службу покійного Парфенія Малишкіна запропонувала прийти на допомогу його хворій дружині призначенням з міських коштів довічної допомоги в розмірі не менше 240 руб. на рік, щоб вносити щорічно в міський бюджет по ст. 6 § II видаткового кошторису (пенсії, допомоги і нагороди службовцям) [2, с. 141 – 142].

Поставившись вельми співчутливо до пропозиції управи, дума одноголосно постановила: призначити із загальних міських коштів довічну допомогу вдові Ганні Малишкіній по 300 руб. на рік, вносячи їх щорічно в міський кошторис. Разом з цим дума доручила міській управі поставити на рахунок міста пам'ятник на могилі П.Я. Малишкіна, асигнувавши на це 100 руб. [2, с. 134].

Після розгляду цього питання гласний К.Я. Пічахчі вказав на те, що було б бажано, аби опіку за хворою вдовою Малишкіною взяла на себе міська управа, тому що при видачі грошей у сторонні руки, вони можуть витрачатися не за призначенням. Дума визнала такий контроль з боку управи зайвим з огляду на те, що призначена допомога буде видаватися управою її рідним дочкам, які безсумнівно, краще за інших будуть піклуватися про долю своєї матері [2, с. 134].

За нашими відомостями, Ганна Малишкіна отримувала допомогу в розмірі 300 руб. до 1911 р. [4, с. 38]. У 1913 р. вона отримала, з невідомих причин, меншу суму грошей – 275 руб. Загалом в цьому році, за даними звітності Мариупольської міської управи, налічувалося 18 жінок, які отримували допомогу з міського бюджету, як зазначено в документі. Ймовірно це були удови осіб, пов'язаних зі працею (службою) в установах або підприємствах міського самоврядування, зокрема цього ж року сімейству померлого реєстратора П.П. Пономарьова (80 руб.) [5, с. 109].

От за яких обставин з'явився непоказний пам'ятник із незвичайним написом, на який звернули увагу маріупольські волонтери 2020 р. Так, напис вирізьблений на камені (епіграфічна пам'ятка), прислужився в якості історичного джерела, який підтверджує відомості організаційно-розпорядчої документації Мариупольської міської думи, що збільшує вміст історії самоврядування нашого міста. Водночас, насичуються новим змістом волонтерські проєкти.

Література

1. ГО «Архі-Місто». Фото надгробку П.Я. Малишкіна (13.04.2020). URL: <https://www.facebook.com/groups/oldmariupol/permalink/2257273767914817> (дата звернення 15.12.2020)
2. Журнали очередных и чрезвычайных заседаний Мариупольской городской думы за 1906 г. Мариуполь: Тип. С.А. Копкина, 1907. 295 с.

3. Отчет Мариупольской городской управы о приходе и расходе городских сумм с приложениями за 1906 г. Мариуполь: Тип. Бр. Э. и А. Гольдрин, 1907. 139 с.
4. Отчет Мариупольской городской управы о приходе и расходе городских сумм с приложениями за 1911 год. Мариуполь: Электро-тип. Бр. Гольдрин, 1912. 119 с.
5. Отчет Мариупольской городской управы о приходе и расходе городских сумм с приложениями за 1913 год. Відсутній титульний аркуш та суцільна пагінація.

УДК 94 (477.62)“1945”

Лисак В.Ф.

доктор історичних наук, професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики МДУ

Шипік Н.Ф.

кандидат історичних наук, доц. кафедри історичних дисциплін МДУ

ATTEMPT TO PROVIDE A COLLECTIVIZATION AMONG UKRAINIAN IMMIGRANTS FROM POLAND IN THE DONETSK REGION IN 1945 - 1947 (ACCORDING TO THE RECORDS OF LOCAL AUTHORITIES)

Employment is considered to be an important stabilizing factor for migrants at the initial stage of adaptation. In order to consolidate the Ukrainian immigrants deported in 1945 from Zakerzon to the eastern regions of the Ukrainian SSR, soviet functionaries planned, among other things, to involve them as much as possible in the collective farms. The object of collectivization was to be people who were unfamiliar with such an organizational form of production association in agriculture as the kolkhoz, nor with the peculiarities of the functioning of Soviet society in general, because they had not lived here before. Involving them in collective farms was to become one of the markers of successful labor integration into Soviet society. An exceptional role in «authority – migrants – kolkhoz» triangle played while studying record keeping documents, proved by reports, staff reports, information papers, official letters and official acts of the Committee of the Communist Party (Bolsheviks) of Ukraine (CP(b)U) regional committee.

The first migrants were deported to the Donetsk region (Stalino oblast) in early February 1945. By June they numbered 1.1 thousand families. By the end of December 1945, their number had grown to 3,044 families. In order to identify the number of migrants admitted to kolkhoz, in the summer of 1945 a survey was conducted, according to the results of which this figure in the Donetsk region was 64.8% [1, p. 168; 2, p. 24].

To increase the level of involvement of migrants by collectivization means another propagandist work of the local authorities was introduced. The material factor was also used the collective and non-collective population was endowed with land plots of different areas. Thus, in Velykonovosilkivskiy region, 0.43 hectares were allocated to kolkhoz farmers, and 25 hectares of land were allocated to those who did not join the kolkhoz [3, Ark. 39].

Good working capacity of migrants was highlighted in reports in July, especially their significant part in repairing farming appliances in Starobeshivsk region. Some of them were involved in housing construction crews for kolkhoz farmers and production facilities. The facts over-fulfillment of labor tasks by migrants were also illustrated. The successes of the carpenter's brigades of Telmaniv region were especially noted, as they fulfilled the plan to repair the inventory by 120-130% [4, Ark. 13]. We have to take into consideration the lack of workmen after the war, in terms of kolkhoz system specialists were hardly being involved.

Local leaders gave examples of Stakhanov's work to migrants, in particular mowers of collective farms "Pryvit", named after Telman, "Chervona zirka" and "Rot front". Kateryna Adamius, a worker at the Neyland kolkhoz, was also noted for cultivating 6 hectares of land instead of 5 hectares. Although it was indicated that not all of the migrants who joined kolkhoz farmers wanted to follow farming standards. The part of migrants did not show their enthusiasm while working [5, Ark. 6].

On November 9, 1945, Khrushchev was reported on his progress in the collectivization of immigrants. 2,505 farms joined the collective farms, or 82%, and 50 were sent to work on state farms, and 41 on industrial enterprises and state institutions. The remaining 448 families lived and worked in kolkhoz, but were not yet members of collective farms. At the same time it was reported that some of the migrants do not want to work in kolkhoz and seek to go to the western regions of Ukraine [6, Ark. 161].

Cases of strengthening tendencies among migrants to return to Poland as well as their getaways were directed to the Secretary of the Regional Committee by the Head of Ministry for State Security, 26 April 1946. The grounds for such cases lied in the lack of essential commodities for migrants, ignoring of their needs and even abusive attitudes towards them. It was noted that «many of them refused to work in kolkhoz, they sought for people from the western regions of Ukrainian SSR who would help them cross the border» [7, p. 9].

Regional administration of Ministry for State Security representatives registered dissatisfaction among migrants due to collectivization of property, cases of grouping those, who did not want to work, meetings